

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17.04.2001, sp. zn. 4 Tz 47/2001, ECLI:CZ:NS:2001:4.TZ.47.2001.1

Číslo: 37/2002

Právní věta:

K dokonání trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1 tr. zák. dojde i tehdy, jestliže osoba, pro kterou pachatelem bylo organizováno nebo umožněno nedovolené překročení státní hranice, tuto státní hranici nepřekročí. Jedná se o tzv. formální trestný čin, k jehož spáchání dochází samotným jednáním, nikoliv až účinkem, čili poškozením nebo ohrožením předmětu útoku, který tento trestný čin nemá.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 17.04.2001

Spisová značka: 4 Tz 47/2001

Číslo rozhodnutí: 37

Číslo sešitu: 7-8

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Nedovolené překročení státní hranice

Předpisy: § 171a odst. 1 tr. zák.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti ve prospěch obviněných M. P. a K. B. proti trestním příkazům Okresního soudu v Prachaticích ze dne 9. 3. 2000 č. j. 1 T 5/2000-66 a 1 T 5/2000-67.

Z o d ů v o d n ě n í:

Trestním příkazem Okresního soudu v Prachaticích ze dne 9. 3. 2000 č. j. 1 T 5/2000- 66 byl obviněný M. P. uznán vinným jako spolupachatel podle § 9 odst. 2 tr. zák. trestným činem nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1 tr. zák. a trestným činem padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák., za což mu byl uložen úhrnný peněžitý trest ve výměře 30 000 Kč a náhradní trest odnětí svobody v délce 10 měsíců. Obou uvedených trestných činů se obviněný dopustil tím, že společně se spoluobviněným K. B. v době od 10.00 hod. dne 13. 11. 1999 do 24.00 hod. dne 16. 11. 1999 obstarali po předchozí domluvě na přesně nezjištěném místě od blíže neustanovené osoby cestovní pas České republiky znějící na jméno J. F., který při přejezdu státní hranice z ČR do SRN na hraničním přechodu S., okr. P., dne 17. 11. 1999 kolem 02.00 hod.

předložili při pasové kontrole jako pravý, aby umožnili vycestování A. Z. Citovaný trestní příkaz nabyt právní moci dne 14. 6. 2000.

Trestním příkazem Okresního soudu v Prachaticích ze dne 9. 3. 2000 č. j. 1 T 5/2000-67 byl obviněný K. B. uznán vinným jako spolupachatel podle § 9 odst. 2 tr. zák. trestným činem nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1 tr. zák. a trestným činem padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák., za což mu byl uložen úhrnný trest odnětí svobody v trvání 8 měsíců s podmíněným odkladem na zkušební dobu 2 roků. Obou uvedených trestných činů se obviněný dopustil tím, že společně se spoluobviněným M. P. v době od 10.00 hod. dne 13. 11. 1999 do 24.00 hod. dne 16. 11. 1999 obstarali po předchozí domluvě na přesně nezjištěném místě od blíže neustanovené osoby cestovní pas České republiky znějící na jméno J. F., který při přejezdu státní hranice z ČR do SRN na hraničním přechodu S., okr. P., dne 17. 11. 1999 kolem 02.00 hod. předložili při pasové kontrole jako pravý, aby umožnili vycestování A. Z. Citovaný trestní příkaz nabyt právní moci dne 22. 3. 2000.

Proti těmto trestním příkazům Okresního soudu v Prachaticích podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona ve prospěch obou obviněných. Vytýká porušení zákona v ustanoveních § 2 odst. 5, 6 a § 314e odst. 1 tr. ř. V první řadě poukazuje na popis skutku v obou trestních příkazech, který je neúplný, neboť se nezmiňuje, že šlo o pozměněný pas s vyměněnou fotografií. Skutek, jak je popsán v obou trestních příkazech, tak nenaplnňuje zákonné znaky trestného činu podle § 176 odst. 1 tr. zák. Orgány trestního řízení podle stěžovatele také neopatřily řadu důkazů, které se nabízely. U obviněných nebyly provedeny domovní prohlídky a nebyla vyslechnuta oprávněná držitelka pasu J. F. Rovněž nebyla vyslechnuta K. A. E., přítelkyně obviněného M. P., která se jízdy obou obviněných zúčastnila, a cestou právní pomoci nebyl v Rakousku vyslechnut O. S., jenž byl klíčovou postavou v celé věci. Není ani zřejmé, proč nebyl vyslechnut F. F., jenž měl předání pozměněného pasu organizovat, přičemž orgánům trestního řízení byla adresa jeho trvalého bydliště v Č. známa.

Ministr spravedlnosti však dodává, že uvedená neúplnost dokazování nemá zásadní význam ohledně trestní odpovědnosti obviněného K. B., který doznal všechny podstatné okolnosti důležité z hlediska právní kvalifikace trestného činu podle § 176 odst. 1 tr. zák. Přesto zdůrazňuje nedůslednost výslechnutí pracovníků pasové kontroly, jimiž není objektivně doloženo, že právě obviněný K. B. jim pas předložil. Zároveň ale stěžovatel konstatuje, že tento nedostatek není významný s ohledem na potvrzení této skutečnosti samotným obviněným K. B. a svědkyní A. Z. Za mnohem závažnější pokládá neúplnost provedených důkazů ve vztahu k obviněnému M. P., jehož soud uznal vinným zcela obdobným jednáním jako obviněného K. B., tedy obstaráním pasu i jeho předložením pasové kontrole. Z výpovědi obou obviněných ale vyplývá zcela pasivní účast obviněného M. P. na trestné činnosti spočívající v tom, že i poté, co se dověděl o účelu cesty, ponechal obviněnému K. B. k dispozici svůj osobní automobil. Stěžovatel nepokládá za prokázané, že by byl na celé věci se spoluobviněným K. B. předem domluven, že by s někým jednal ohledně obstarání pasu, přebíral tento pas nebo jej předkládal pasové kontrole. Proto by za stávající důkazní situaci přicházelo v úvahu posouzení jednání tohoto obviněného jako pomoci k trestnému činu padělání a pozměňování veřejné listiny. Konkrétní účast obviněného M. P. na celé záležitosti bylo možno objasnit právě výslechem výše jmenovaných osob, zúčastněných na trestné činnosti, včetně podrobnějšího výslechu A. Z. Výpověď posledně jmenované svědkyně je neúplná ještě v další významné otázce, zda byla držitelkou platného cestovního pasu a zda v něm má skutečně vyznačen zákaz vstupu do Rakouska. Veškeré výše naznačené doplnění dokazování s výjimkou výslechu svědka O. S. mohl podle stížnosti pro porušení zákona provést okresní soud v hlavním líčení. Z toho je vyvozován závěr, že v dané věci nebyly splněny zákonné podmínky pro rozhodování formou trestního příkazu.

Pokud se týká trestného činu podle § 171a odst. 1 tr. zák., stěžovatel připouští, že skutková podstata je formulována tak, že zahrnuje i účastenství ve formě pomoci. Po upřesnění výpovědi svědkyně A. Z.

ohledně jejího pasu je ale třeba u obou obviněných zkoumat stupeň společenské nebezpečnosti jejich jednání a otázku, zda se nejednalo pouze o pokus trestného činu nedovoleného překročení státní hranice, a to případně o pokus nezpůsobilý. Jestliže totiž svědkyně byla držitelkou platného cestovního pasu a nemožnost vstupu na území Rakouska pouze účelově předstírala, pak je nutné řešit otázku, zda mohlo fakticky dojít k ohrožení zákonem chráněného zájmu na kontrole pohybu osob, které překračují státní hranici, a to tím spíše, že celá věc se děla od počátku s vědomím policie a pod její kontrolou.

V závěru stížnosti pro porušení zákona proto ministr spravedlnosti navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil porušení zákona ve výše citovaných ustanoveních trestního řádu v neprospěch obou obviněných, poté podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené trestní příkazy zrušil a dále postupoval podle § 270 odst. 1 tr. ř.

Nejvyšší soud na podkladě podané stížnosti pro porušení zákona přezkoumal podle § 267 odst. 1 tr. ř. správnost všech výroků napadených rozhodnutí, jakož i řízení, jež jim předcházelo, a shledal, že zákon porušen nebyl.

V první řadě nelze souhlasit s názorem, že v dané věci nebyly splněny zákonné podmínky pro rozhodování formou trestního příkazu.

Z předloženého trestního spisu Okresního soudu v Prachaticích lze zjistit, že obsahuje velmi podrobné výpovědi obviněných, ve kterých se doznávají k jednání, pro něž byli obviněni a posléze obžalováni a odsouzeni. Konkrétně pokud jde o obviněného M. P., ohledně jehož osoby stížnost pro porušení zákona zpochybňuje průkaznost opatřených důkazů a tím i dostatečnost skutkových zjištění, lze konstatovat, že tento spontánně popsal svoji účast na celém jednání počínaje pátkem 12. 11. 1999 až do okamžiku zadržení na hraničním přechodu S. ve středu 17. 11. 1999 v časných ranních hodinách. Jím popsané skutečnosti korespondují s obsahem výpovědi obviněného K. B. i se svědeckými výpověďmi A. Z., Ing. M. B. a K. Ž. Ve spise je rovněž založen pozměněný cestovní pas a odborné vyjádření Policie České republiky - Správy Jihočeského kraje, odboru kriminalistické techniky a expertiz, v němž je vyhodnocen rozsah učiněné změny spočívající ve výměně fotografie.

Nejvyšší soud je proto naopak toho názoru, že obsah trestního spisu, jak jej měl při svém rozhodování k dispozici Okresní soud v Prachaticích, umožňoval dospět ke spolehlivým skutkovým závěrům, potřebným pro rozhodnutí o vině i trestu v případě obou obviněných. S ohledem na charakter celého případu si bezpochyby lze představit daleko rozsáhlejší a podrobnější vyšetřování kvůli zjištění a prokázání podílu viny ostatních osob, jako O. S., F. F. a dalších, ale trestní řízení je mimo jiné ovládáno zásadou obžalovací (§ 2 odst. 8 tr. ř.) a soud je oprávněn hodnotit shromážděné důkazy pouze ve vztahu k obviněným, na něž státní zástupce podal obžalobu, a to také okresní soud učinil.

Není také pravdou, že shromážděné důkazy neumožnily dostatečně přesná právní posouzení jednání obviněných ve vztahu k těm trestným činům, jimiž byli okresním soudem uznáni vinnými. Ohledně obviněného K. B., a to je konstatováno i ve stížnosti pro porušení zákona, není žádných pochybností o jeho aktivním jednání při obstarávání pozměněného cestovního pasu pro A. Z. a jeho následném předložení orgánu pasové kontroly na hraničním přechodu do Spolkové republiky Německo. Tentýž závěr lze ale vyslovit i ve vztahu k obviněnému M. P. Ten ve své výpovědi plně doznal svoji vědomost o tom, že s obviněným K. B. obstarával pro A. Z., již v té době znal pod přezdívkou D., zfalšovaný pas, a taktéž to, že účelem celého tohoto jednání bylo, aby posledně jmenovaná na takovýto cestovní pas překročila státní hranice. Nelze přijmout argumentaci stěžovatele, že se obviněný M. P. pouze pasivně účastnil celého jednání tím, že obviněnému K. B. ponechal k dispozici svůj osobní automobil. Z vlastní výpovědi obviněného M. P. je naopak patrné, že jej obviněný K. B. průběžně o všech postupných krocích informoval. Byl s ním kvůli celé věci dvakrát v Rakousku, kde K. B. převzal

peněžní částky, které byly úplatou za zhotovení pozměněného pasu. Jel s ním za A. Z. pro fotografie určené pro zfalšování pasu a poté do Ch., kde se setkali s mužem, který měl věc s pasem zařídit. Jel s K. B. i do P., kde ke konečné výměně peněz za zfalšovaný cestovní pas došlo. Obviněný M. P. jel s obviněným K. B. i pro A. Z. do místa jejího bydliště a poté také absolvoval cestu k hraničnímu přechodu S., kde hodlali i s A. Z. překročit státní hranice do Spolkové republiky Německo. V žádném případě se tedy ze strany obviněného M. P. nejednalo o pouhé zapůjčení motorového vozidla obviněnému K. B. I když na samém počátku, při prvním výjezdu do Rakouska, kde se setkali s mužem známým jako F. F., mu nebyl pravý účel jejich cesty znám, přesto se vzápětí postupně od obviněného K. B. začal dovídat podstatné informace o celé věci. V okamžiku, kdy byla ze strany obou obviněných učiněna jízda do Ch., kde pak došlo k setkání s mužem, jenž měl faktické obstarání zfalšovaného pasu zařídit, již obviněný M. P. byl dostatečně informován o skutečném dosahu a cíli jejich jednání a přesto ve svém počínání, tak jak bylo shora popsáno, pokračoval až do okamžiku zadržení na hraničním přechodu. Obviněný M. P. si tudíž byl plně vědom, že se s obviněným K. B. podílí na obstarání zfalšovaného cestovního dokladu pro jinou osobu a že tohoto dokladu bude užito na hraničním přechodu jako pravého k tomu, aby A. Z. mohla překročit státní hranice. S tímto vědomím pak také konal již výše popsaným způsobem, z čehož lze také dovodit minimálně srozumění ve formě eventuálního úmyslu. Okolnost, že na hraničním přechodu podal orgánu pasové kontroly zfalšovaný pas právě obviněný K. B. a nikoli obviněný M. P., je nepodstatná. Podíl posledně jmenovaného obviněného na celém jednání tudíž překročil hranice pomoci ve smyslu § 10 odst. 1 písm. c) tr. zák. a dosáhl již stadia spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zák., a to jak ve vztahu k trestnému činu padělání a pozměňování veřejné listiny podle § 176 odst. 1 tr. zák., tak i vůči trestnému činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1 tr. zák.

Ztotožnit se nelze ani s námitkami a pochybnostmi směřujícími proti právní kvalifikaci jednání obviněných podle posledně citovaného ustanovení trestního zákona o dokonaném trestném činu nedovoleného překročení státní hranice, neboť na ní nemohl nic podstatného změnit ani poznatek, že by A. Z. jinak byla držitelkou platného cestovního pasu a případně i bez vyznačeného zákazu vstupu do Rakouska.

Ze zvláštní konstrukce objektivní stránky skutkové podstaty trestného činu nedovoleného překročení státní hranice podle § 171a odst. 1 tr. zák. vyjádřené slovy „pro jiného organizuje nebo jinému umožní“ je zřejmé, že jednání, jímž je takto naplňována objektivní stránka tohoto trestného činu, která má fakticky povahu účastenství na trestném činu, je zde pokládáno přímo za jednání samotného pachatele, a nikoliv za jednání účastníka. Osoba, která sama toliko nedovoleně překročí státní hranici (bez použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí), se trestného činu podle § 171a tr. zák. nedopouští. Pachatelem je ten, kdo pro tuto osobu nedovolené překročení státní hranice buď organizuje, anebo jí to umožní. Umožněním nedovoleného překročení státní hranice je každé jednání pachatele, kterým napomáhá (usnadňuje) jiné osobě nedovoleně překročit státní hranici.

Z uvedeného je tudíž patrné, že trestnost jednání obviněných K. B. a M. P. není nikterak závislá na osobě A. Z., tj. zda tato byla držitelkou legálně vydaného cestovního pasu a zda měla či neměla v tomto pase vyznačen zákaz vstupu do Rakouska. Oba obvinění se dopustili jednání, které je předpokládáno v ustanovení o trestném činu podle § 171a odst. 1 tr. zák., když jinému napomáhali, usnadňovali, jinými slovy vytvářeli podmínky pro překročení státní hranice za pomoci pozměněného cestovního pasu. Ve vztahu k jejich osobám jako pachatelům dokonaného trestného činu podle § 171a odst. 1 tr. zák. není tudíž významné, zda konkrétně A. Z. jinak mohla do ciziny legálně vycestovat, ale skutečnost, že obvinění byli odhodláni, a také tak učinili, jiné osobě umožnit překročení státní hranice způsobem, který odporuje zákonu, tedy nedovoleně. Podle § 2 odst. 1 tehdy platného zákona č. 216/1991 Sb., o cestovních dokladech a cestování do zahraničí, ve znění pozdějších předpisů, občan mohl vycestovat do zahraničí jen s platným cestovním dokladem České republiky. Ze strany obviněných bezpochyby došlo k narušení objektu předmětného trestného činu,

jímž je zájem státu na kontrole osob, které překračují jeho státní hranici, neboť záměrem obviněných bylo, aby A. Z. překročila státní hranici na pas, který byl původně vydán jiné osobě, a následně do něj byla vlepena fotografie A. Z. O pokus trestného činu, jak to dávala v úvahu stížnost pro porušení zákona, se jednat nemohlo, neboť u trestného činu nedovoleného překročení státní hranice se z pohledu nauky trestního práva jedná o tzv. formální trestný čin. K jeho spáchání stačí jednání, jež je nezávislé na dalších následcích. Není proto důležité zda osoba, o niž jde, státní hranice skutečně překročila. Tento trestný čin je dokonán samotným jednáním, nikoliv až účinkem, čili poškozením nebo ohrožením předmětu útoku, jelikož tento trestný čin předmět útoku nemá. To jinými slovy znamená, že zde nepřicházel v úvahu ani nezpůsobilý pokus trestného činu, neboť to je možné, pokud by se tak stalo na nezpůsobilém předmětu útoku a ten, jak již bylo řečeno, trestný čin podle § 171a tr. zák. nemá, anebo nezpůsobilými prostředky, o což se s ohledem na konkrétní okolnosti případu rovněž jednat nemohlo.

Na posouzení viny obviněných nemohla mít podstatný vliv ani skutečnost, že od určitého momentu bylo jejich jednání pod kontrolou policejních orgánů. Pokud se totiž obvinění dopustili jednání, které naplňuje všechny znaky úmyslného trestného činu, a nebyly zde přítomny žádné okolnosti, které by trestnost dokonání tohoto trestného činu vylučovaly, nemůže být takové jednání posouzeno jako pokus trestného činu jen proto, že jednání obviněných bylo pod kontrolou policie. K uvedené okolnosti bylo možné přihlídnout zrovna tak jako k okolnosti, že A. Z. ve skutečnosti neměla v úmyslu na obviněnými opatřený pas státní hranici překročit, pouze při hodnocení stupně nebezpečnosti činu pro společnost podle § 3 odst. 4 tr. zák. To se ale v potřebné míře stalo v rámci trestů, které Okresní soud v Prachaticích obviněným uložil. Je třeba si uvědomit, že trestná činnost, jíž se obvinění dopustili, je svojí povahou značně nebezpečná, a to jednak pro význam chráněných zájmů, jež byly dotčeny, ale i pro způsob jejího provedení a okolnosti, za kterých byla spáchána. Tzv. převaděčství je v poslední době rozšiřující se formou trestné činnosti a i když v případech obviněných se nejednalo o jeho typickou podobu a nebylo prokázáno, že by tak činili již v minulosti, nelze jejich jednání označit za natolik nepatrně nebezpečné, že by se o trestné činy nejednalo (§ 3 odst. 2 tr. zák.).

Nejvyšší soud proto na základě shora uvedených zjištění dospěl k závěru, že postup Okresního soudu v Prachaticích, pokud ve věci obviněných nenařídil hlavní líčení a rozhodl trestními příkazy ve smyslu § 314e odst. 1 tr. ř., obviněné uznal vinnými uvedenými trestnými činy a uložil jim přiměřené tresty, není v rozporu se zákonem. Oběma vydaným trestním příkazům sice lze vytknout poněkud nepřesně formulovanou skutkovou větu z hlediska naplnění znaků trestného činu podle § 176 odst. 1 tr. zák., na což poukazuje stížnost pro porušení zákona, a v právní větě záměnu znaku „organizoval“ namísto znaku „umožní“ u trestného činu podle § 171a odst. 1 tr. zák., ale nejedná se o takové vady, které by způsobily zhoršení postavení obviněných, a zájem na jejich dodatečné nápravě nepřevyšuje nad zájem na stabilitě soudních rozhodnutí. Podaná stížnost pro porušení zákona proto byla zamítnuta podle § 268 odst. 1 tr. ř.